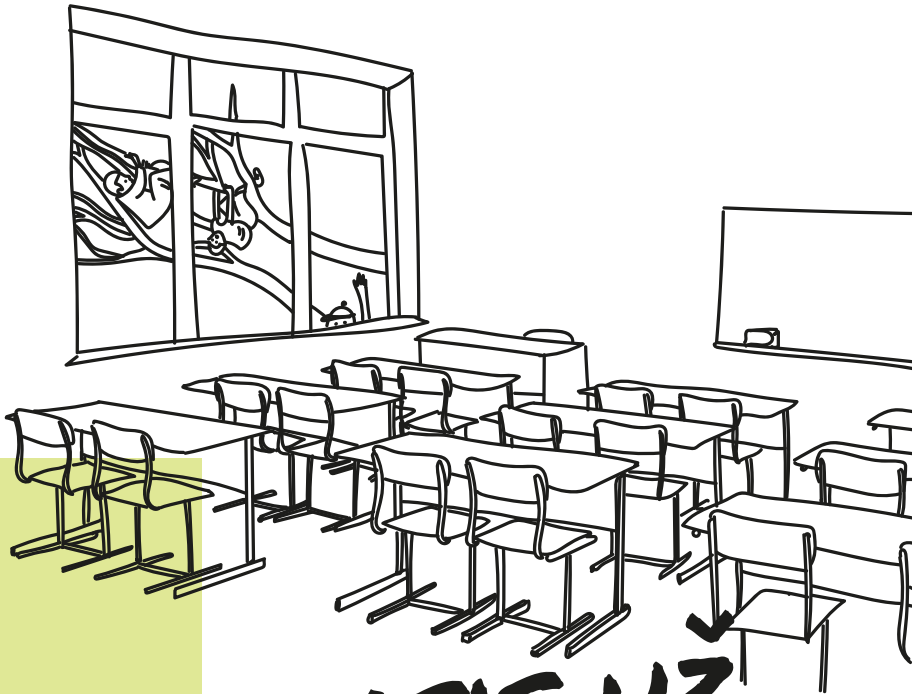

KŪRYBINĖS
JUNGTYS

Tyrinėjimo menas:
mokomės bendruomenėje

MOKYMASIS UŽ KLASĖS RIBŲ

**Praktinės
rekomendacijos**

Programos „Tyrinėjimo menas: mokomės bendruomenėje“ partneriai:

Šios rekomendacijos yra parengtos pagal 2021-2022 mokslo metais asociacijos „Kūrybinės jungtys“ šešiose Vilniaus miesto savivaldybės mokyklose įgyvendintą programą „Tyrinėjimo menas: mokomės bendruomenėje“ (toliau: „Tyrinėjimo menas“).

„**Kūrybinės jungtys**“ yra asociacija, vienijanti kultūros ir kūrybinio lauko profesionalus – kuriančius praktikus, gebančius kurti mokymosi procesus ir įgyvendinti pokyčius kultūros ir švietimo organizacijose.

TYRINĖJIMO MENAS – tęstinė programa, skirta atskleisti ir ugdyti mokinių ir mokytojų kūrybingumą, kritinį mąstymą ir kitas svarbiausias kompetencijas, padėti mokykloms kurti aktualų, XXI amžiaus savastį atliepiantį ugdymo procesą, suteikti praktinę pagalbą sprendžiant aktualius mokymosi iššūkius.

Ši programa sukuria erdvę mokinių, mokytojų ir įvairių kūrybinių sričių praktikų partnerystėms, kurių metu kartu sprendžiami konkretūs mokymosi iššūkiai, kuriami ir išbandomi dalykų integravimu, tyrinėjimu ir problemų sprendimu pagrįsti ugdymo metodai, atrandamos naujos mokymosi erdvės, ugdoma atvi-

rumu, pasitikėjimu, bendruomeniškumu pagrįsta mokymosi kultūra.

Kiekvienoje dalyvaujančioje mokykloje programa įgyvendinama dviem atskirais projektais: Mokytojų klubas ir Mokinių tyrinėjimo projektas. Su kiekviena mokykla dirbo po du asociacijos „Kūrybinės jungtys“ apmokytus kuriančius praktikus, kurie kartu su mokytojais ir mokiniais įgyvendino mokymosi poreikius atliepiančius ir mokymosi iššūkius sprendžiančius projektus. Kiekvienas projektas integravo kelių ugdymo dalykų temas, kritinio mąstymo ar kūrybingumo aspektų ugdymą ir kūrybos, tyrinėjimo procesus. Nors visi projektai turėjo bendrą struktūrą, kiekvienoje mokykloje buvo sukurti ir įgyvendinti unikalūs kūrybiško mokymosi procesai.

Vienas ryškiausių šių metų projekto uždavinių buvo susitelkti į **mokymosi kitose erdvėse procesų tyrinėjimą ir kūrimą**. Šešių Vilniaus mokyklų dalyviai programos metu iš viso apsilankė **35** Vilniaus miesto erdvėse. Išvykų sąrašė galima rasti muziejus (MO, Istorijų muziejus, Žaislų muziejus ir kt.), galerijas (NDG, Vaikų ir jaunimo galerija ir kt.), bibliotekas (Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Vilniaus miesto savivaldybės centrinė biblioteka,

Šeškinės filialas, Vilniaus miesto savivaldybės centrinė biblioteka, Naujosios Vilnios filialas ir kt.), įvairias kitas kultūrines organizacijas (Vilniaus universiteto teatras, „Dūmų fabrikas“, SODAS2123 ir kt.) ir neįprastas išvykoms vietas (DELFI studija, „Vilnius Capoeira“ klubas, Vilniaus universiteto teatras ir kt.).

Tiek mokiniai, tiek mokytojai būtent **mokymąsi už klasės** ribų įvardija kaip vieną ryškiausių projekto aspektų, kuris padeda keisti aktyvumo bei smalsumo lygį, įprastus santykius, įsisenėjusius veikimo įpročius ir nuostatas, gerinti bendrą emocinę būklę.

Vis dėlto pastebime, kad mokyklose mokinių išvykos dažniau suvokiamos kaip vienkartinė kultūrinė pramoga, todėl yra retos ir gana dažnai traktuojamos kaip laiko švaistymas, lemiantis atsilikimą nuo mokymo programos. Dalyvavimas edukacinėse veiklose, ekskursijos, ekspozicijų lankymas dažnai nesiejami su tuo, ko vaikai tuo metu mokosi per pamokas, ar kokias problemas tuo metu sprendžia. Tokiose išvykose mokytojas lieka nuošalyje ir atlieka lydėjo vaidmenį.

„**Kūrybinės jungtys**“ mokytojui teikia kur kas didesnę reikšmę ir suvokia kaip nuolat besimokantį ir proaktyvų įvairiapusių

mokymosi procesų kūrėją, kurio pamoka yra ne tik 45 minutės, nuo skambučio iki skambučio, o mokymosi klasė – ne tik mokyklos patalpa, bet ir visas aplinkinis pasaulis.

Šiame leidinyje pasidalinsime rekomendacijomis, kaip kurti mokymosi procesus mieste, rajono ar kitose erdvėse. Aptarsime kryptingus erdvių pasirinkimo būdus, priemones, padedančias organizuoti ir planuoti mokymąsi mieste bei rekomendacijas mokytojų pasiruošimui.

Mokymosi už klasės ribų kryptys

Šiame projekte „Tyrinėjimo menas“ kaip niekada anksčiau išryškėjo trys galimos mokymosi kitose Vilniaus erdvėse kryptys – trys masteliai nuo makro iki mikro. Tai yra:

- **mokymasis mieste,**
- **mokymasis savo rajone,**
- **mokymasis neįprastose mokyklos erdvėse.**

Tiek mokytojai, tiek moksleiviai tikina, kad nepaisant užmojų dydžio skirtumo, visos jos kuria teigiamą mokymosi ir bendravimo procesų efektą.

Projekto principas – tarp ugdymo dalykų temų ir kitų projekto komponentų nuolat ieškoti jungčių. Šis principas diktuoja ir skirtingus atspirties taškus, padedančius pasirinkti mokymosi erdvę.

Bendra tema

Projekte „Tyrinėjimo menas“ inicijuojamos veiklos ir pokalbiai, padedantys išryškinti bendrus mokinių pomėgius, aktualias temas ar kūrybinius polinkius. Pavyzdžiui, gyvūnai, kelionės, noras kurti filmą, piešimas ir t. t. Bendra tema gali tapti naudinga priemone, padedančia aktyvuoti vaikų dėmesį, smalsumą, kurti juos savaime įtraukiančias mokymosi ar kūrybines užduotis, siekti stiprinti tarpusavio ryšius.

Net jeigu tokios bendros temos išgryninimo praktikos nėra, galima atsižvelgti į tuo metu mokyklos bendruomenėje ar viešojoje erdvėje diskutuojamas problemas ar temas, iškilusias jau projekto planavimo metu ir tai sąmoningai panaudoti renkantis išvykos erdves.

Pavyzdžiui, su Vilniaus Sofijos Kovalevskajos progimnazijos penktokais dirbusi kurianti praktikė Miglė Kuolaitė-Jurgelionienė Planavimo etape išsiaiškino, kad vaikai labai mėgsta žaidimus. Tai padiktavo ne tik idėją bendram kūrybiniam procesui ir mokymosi turinį suvokti panaudojant žaidimo elementus, bet ir susitikimą su žaidimų kūrėju. Aplankyta su bendra klasės tema susijusi erdvė

Žaislų muziejus.

Kurianti praktikė Vilma Raubaitė su Vilniaus Petro Vileišio progimnazijos septintokais išsiaiškino jų pomėgį klausytis tinklalaidžių, todėl nutarė pasiūlyti mokiniams sukurti savo klasės tinklalaides. Temos laidų įrašams parinktos pagal tai, kas iš tikrųjų domino vaikus: pirtys, mados istorija, tvarumas, kolekcionavimas bei dovanojimo menas. Kūrėja suorganizavo seriją nuotolinių ir gyvų susitikimų su profesionalais, kurie susiję su tinklalaidėmis bei pomėgių temomis, ir

išvykoms pasirinko dvi neįprastas erdves:

- 📍 **DELFI filmavimo studiją;** (VMT su A. Ivanausku „30h tvarumo iššūkis“ tiesioginis laidos filmavimas)
- 📍 **„Gera dovana“ centrinį ofisą.**

Vilniaus Simono Stanevičiaus gimnazijoje penktokai kartu su kuriančia praktike Saule Norkute nusprendė projekto metu sukurti parodą daug metų neveikiančiam mokyklos muziejui apie save pačius – penktokus. Kurianti praktikė pasiūlė sukurti šiuolaikinę, interaktyvią parodą (*PASTABA: turima omenyje, kad parodos lankytojas įtraukiamas į veiksmą – klausymosi, lietim, veikimo su parodos objektais, ar kt.*) pavadinimu „Penktoko gyvenimas pro rakto skylutę“, tačiau buvo išgirstas ir mokinių pasiūlymas dalį parodos daryti „neinteraktyvią“ (*PASTABA: turima omenyje, kad parodos elementai suvokiami kaip tradicinės parodos eksponatai – kaip stebėjimo objektais*). Tai padiktavo išvykos objektų pasirinkimą – skirtingų parodų ir jų elementų tyrinėjimus. Aplankytos 2 erdvės:

- 📍 **„Istorijų namai“ ekspozicijos:** „Ką slepia sarkofagas? Senovės Egipto mumijų tyrimai“, „Deivės ir kariai: Marija Gimbutienei 100“;
- 📍 **Vaikų ir jaunimo galerijos paroda –**

edukacinės dirbtuvės, sukurtos bendradarbiaujant su „Pojūčių teatru“ ir aklyųjų ir silpnaregių bendruomene – „Matoma nematoma“.

Kurianti praktikė Saulė Norkutė:

Drauge su penktokais užsibrėžėme ambicingą tikslą ir nusprendėme aplankyti dvi labai skirtingas parodas. Pirmoji – „Istorijų namuose“. Čia moksleiviai poromis tyrinėjo pasirinktą ekspoziciją, atlikdami užduotis ir kartu ieškodami atsakymų. Šios išvykos tikslas buvo ne tiek turinio tyrinėjimas, o ruošimasis būsimai parodai, ieškant įveikiamų įtraukiančių ir išskirtinai tik stebėjimui skirtų elementų parodose, galvojant, kaip tai mus veikia, kas padeda geriau įsijausti į vaizduojamą laikotarpį, kaip pateikta informacija mus pasiekia lengviausiai. Analizavome skirtingus elementus. Čia įvyko susitikimas su parodų architektė Sandra Šlepikaite, kuri pasidalino, ką veikia ne tik parodų architektai, bet ir visa kita likusi parodas rengianti komanda, pasakojo apie ilgą kelią – kaip pirminė parodos idėja įgauna materialų pavidalą. Moksleiviai uždavė klausimus, tarp kurių buvo ir toks: „Kiek kainuotų įsigyti mumiją?“.

Kitoje parodoje „Matoma nematoma“ Vaikų ir jaunimo meno galerijoje susitikome su šios parodos rengėjomis: scenografe Šarūne Pečiukonyte ir režisiere Karolina Žernyte. Bendraudami su kūrėjomis, galėjome naudotis parodos

eksponatais: čia buvo galima viską liesti, čiupinėti, uostyti, keisti formas ir užduoti klausimus.

Trumpos refleksijos metu klasė pasidalijo į dvi dalis, vienai daliai ši paroda paliko neišdildomą įspūdį, o kitiems artimesnė buvo „Istorijų namų“ ekspozicija.

Moksleivių buvimas ne mokyklos erdvėse suteikė galimybę kitaip pamatyti vieniems kitus, išbandyti save viešose erdvėse ir tyrinėti, ką norėtų patys sukurti, kaip rasti priėjimą prie informacijos šaltinių, kaip juos analizuoti ir jungti į dažnai naudojamą menininkų ir parodų kuratorių kuriamą pasakojimą.

Mokymosi disciplinų turinys

Puikus atspirties taškas, pasirenkant erdvę išvykai, gali būti tuo metu aktualus mokymosi turinys.

Pavyzdžiui, Vilniaus Žirmūnų gimnazijos devintokai ir „Tyrinėjimo meno“ projekte su klase dirbę fizikos ir technologijų mokytojai įvardijo, kad mokiniai turi aukštą

mokymosi motyvaciją, o viena mėgstamiausių disciplinų – fizika. Kuriantys praktikai Eimantas Bareikis ir Austėja Tavoraitė pasakoja, kad, planuojant projekto išvykas, buvo sąmoningai ieškoma erdvių, kurios būtų susijusios su tuo metu aktualiomis devintokams dėstomų fizikos pamokų temomis. Projekto metu buvo organizuojamos trys išvykstamosios sesijos:

- 📍 **Radvilų rūmų** paroda „Švytintys kambariai“ (fizikos temos: šviesa, branduolinė reakcija);
- 📍 **Keistuolių teatras**. Susitikimas su šviesų dailininku D. Malinausku (fizikos tema – šviesa);
- 📍 **Energetikos ir elektros muziejus** (fizikos temos: šiluminiai varikliai, svyravimai, elektros reiškiniai, saulės baterijų gaminimas).

Devintokai projekto metu sukurtame interneto puslapyje – „Kaip du broliai Menas ir Mokslas fizikos ieškojo“ – pasakoja apie mokymąsi Keistuolių teatre:

Atvykę į atnaujintą Keistuolių teatrą ir susipažinę su šviesų dailininku Dariumi Malinausku, buvome įtraukti į paslaptinę ir daug kam nepažįstamą užkulisų gyvenimą teatre. D. Malinauskas mums papasakojo ir priminė ne vien tik su fizika susijusius šviesos ir apšvietimo aspektus, bet ir pasidalijo per ilgą laiką sukauptu šviesos dailininko profesijos žinių bagažu. Sužinojome, kad šviesų dailininkai ne vien spaudo mygtukus, prižiūri, kad aktoriai būtų gražiai apšviesti ir būtų sukurta tinkama pasirodymo atmosfera, bet taip pat įdeda labai daug darbo programuodami spektaklio apšvietimo scenarijus, kuria virtualius 3D scenų projektus, rūpinasi, kad visa reikiama technika dirbtų be jokių kliūčių.

Susitikimo metu gavome galimybę patys pasijusti kaip šviesų meno virtuozai bei profesionalūs aktoriai. Mums buvo patikėtas pultas, valdantis visas salėje esančias šviesas, galėjome išbandyti savo kūrybines bei menines jėgas, pajusti tai, ką jaučia profesionalai.

Inspiracija – pati erdvė

Puiki mintis pasirinkti erdvę, apie kurią jau žinote, girdėjote teigiamų kolegų atsiliepimų ir būtent jai pritaikyti aktualias mokymosi temas.

Naujosios Vilnios „Žaros“ gimnazijos mokytojos apie šį muziejų galvojo jau seniai dėl gerų kolegų atsiliepimų apie įspūdingas ekspozicijas ir interaktyvius užsiėmimus, tad drauge su kuriančia praktike Saule Norkute suplanavo integruotą pamoką

📍 **Energetikos ir elektros muziejuje.**

Kurianti praktikė Saulė Norkutė:

Lietuvių kalbos ir geografijos mokytojos džiaugėsi, kad integruota pamoka pavyko puikiai, nors anksčiau nebuvo lankiusios Energetikos ir elektros muziejuje. Prieš išvyką jos tyrinėjo informaciją ir vaizdų galeriją muziejaus interneto puslapyje, o, atvykus į muziejų, iš pradžių skyrė šiek tiek laiko laisvai pasivaikščioti po muziejų. Mokiniai apsiprato, pailsėjo po kelionės, o mokytojos susirado svarbiausius objektus ir erdves

savo pamokai. Geografijos mokytojai didžiausias atradimas buvo tai, kad neprireikė gido paslaugų – muziejaus erdvė tapo klase, kurioje pati mokytoja galėjo paaiškinti, papasakoti ir vesti vaikams interaktyvią pamoką apie atsinaujinančius energijos šaltinius ir energetiką. Į muziejų susitikimui buvo pakviesti ir buvę Naujosios Vilnios „Žaros“ gimnazijos mokiniai, iš kurių vaikai turėjo paimti interviu kūrybinei projekto daliai. Tad lietuvių kalbos mokytoja irgi integravo lietuvių kalbos temą – klausimų formulavimą. Buvo aptartas interviu formatas, elgesio taisyklės, padedančios imti interviu, bei uždary ir atvirų klausimų specifika. Pasiskirstę į grupes, septintokai pasiruošė klausimus ir praktiškai bandė imti interviu iš svečių.

MOKYMASIS SAVO RAJONE

Dalyvių atsiliepimai rodo, kad savo rajono erdvių tyrinėjimas padeda naujai pamatyti savo įprastą aplinką ir atveria galimybes dažniau organizuoti įdomius mokymosi procesus už mokyklos ribų.

Kurianti praktikė Giedrė Giedraitytė su Vilniaus „Žemynos“ gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja suorganizavo devintokams neįprastą mokymosi patirtį savo rajone. Jų „aplankyta“ erdvė - „Nostalgijos muziejus“.

Šio garsinio pasivaikščiojimo po Šeškinę metu mokiniai išgirdo autentiškus prisiminimus iš devinto-dešimto praejusio amžiaus dešimtmečių ir, sekdami žemėlapiu bei prie įrašų pateikiamomis nuorodomis, aptiko laikmetį primenančius artefaktus.

Kurianti praktikė Giedrė Giedraitytė:

Keliaudami didesnius atstumus mieste ir galėdami rinktis geriausius maršrutus mokiniai labiau atsiveria. Kai jie pakyla iš suolo, įvyksta atsipalaidavimas ir jie tarsi savaime tampa atviresni pažinti naują aplinką ir šalia esančius žmones.

Didelis dėmesys šiame projekte buvo sutelktas į sudėtingų santykių ir bendros atmosferos klasėje gerinimą, bendradarbiavimo kompetencijos stiprinimą. Praktikė pastebėjo, kad šio muziejaus patyrimo formatas – ėjimas pėsčiomis kartu, būtinybė ieškoti geriausio kelio, atsiminimų klausymasis – padėjo atpalaiduoti įtampą, tvyrojusią tarp didžiosios dalies mokinių. Išvykos metu ji integravo daugiau užduočių, stiprinančių tarpusavio ryšius. Pavyzdžiui, mokiniai žaidė „Pakeleivių“ žaidimą – vis besikeičiančiose porose atsakinėjo į pateiktus klausimus, skirtus geriau pažinti vienas kitą. Ekskursija tapo atspirties tašku diskusijai apie pokyčius – ko reikia, kad jie įvyktų, kodėl kai kurie dalykai taip ilgai nesikeičia. Mokiniai su lietuvių kalbos mokytoja tuo metu mokėsi apie publicistinį žanrą, tad juo pasinaudodami turėjo sukurti sentencijas, apibendrinančias ryškiausią mintį ar atradimą šio pasivaikščiojimo metu. Vėliau sentencijos buvo panaudotos kūrybinėje projekto dalyje kuriant klasės laikraštį.

Kurianti praktikė Indrė Gėlė Brogienė, dirbdama su P. Vileišio progimnazijos Mokytojų klubu, išsiaiškino, kad ugytojams buvo aktualu sukurti tokį integruotą ir kūrybinių pamokų formatą, kurį būtų įmanoma praktikuoti dažnai,

negriaunant mokyklos tvarkaraščio ilgomis išvykomis ar kelių disciplinų mokytojų būtinybe vesti integruotą pamoką vienu metu.

Viena iš ryškiausių pavykusių tokio tipo pamokų įvyko, panaudojant mokymuisi erdvę, esančią Užupio rajone netoli mokyklos

„VIVISTOP Užupis“ (globalaus kūrybiškumo akseleratoriaus VIVITA stotelė Užupyje).

Mokytojai suplanavo integruotas tarpusavyje, tačiau atskirai vedamas, biologijos ir dailės pamokas, kurios vyko pagal tvarkaraštį. Biologijos mokytoja, pasitelkdama įvairius kūrybiškumo metodus, biologijos kabinete vedė pamoką apie

nariuotakojų savybes ir sandarą (2 ak. val.). Per pertrauką mokiniai su dailės mokytoja pakeitė lokaciją ir nuėjo į netoliese esančią kūrybinę erdvę „ViVistop Užupis“, kur vaikams vedė pamoką (1 ak. val.) apie laikinąjį meną. Čia vaikai grupėmis, pasitelkę aplink esančius daiktus, kūrė laikino meno objektus – nariuotakojų modelius pagal skirtingus aprašymus.

Kurianti praktikė Indrė Gėlė Brogienė:

Rekomenduoju ieškoti aplink mokyklą esančių netradicinių erdvių, kurias būtų galima panaudoti vesti pamokas: biurų, kavinių, kapinių, kūrybinių ar neformalaus ugdymo erdvių, parkų, stočių ir pan.

MOKYMASIS KITOSE MOKYKLOS ERDVĖSE

Kurianti praktikė Miglė Kuolaitė-Jurgelionienė kartu su S. Kovalevskajos progimnazijos mokytojomis septintokų mokymąsi organizavo ne tik įprastoje klasėje, bet ir skirtingose mokyklos erdvėse: kieme, koridoriuje, fojė, choreografijos bei aktų salėse ir kt.

Pavyzdžiui, vyko integruota dailės ir rusų kalbos pamoka. Viena jos dalis vyko bibliotekoje. Vaikų užduotys buvo glaudžiai susijusios su kūrybine projekto dalimi – stalo žaidimų kūrimu komandoje skirtingų pasakų tematika.

Kurianti praktikė Miglė Kuolaitė-Jurgelionienė:

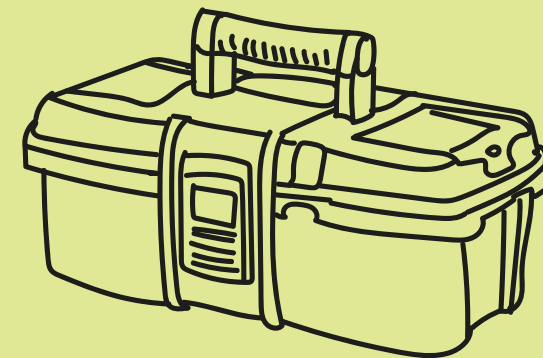
Penktokai traukė korteles su pasakų pavadinimais. Kas kurių pasakos kortą ištraukė iš maišelio – tas tokią komandą, pasaką ir gavo. Susiformavo penkios komandos po penkis vaikus. Mokiniai gavo užduotį eiti į biblioteką, susirasti kūrinius – juos perskaityti, susirašyti iš jų pagrindinius personažus, erdvę, kurioje vyksta veiksmas, ir ryškius istorijoje naudojamus daiktus.

Kurianti praktikė Indrė Kupstienė su S. Kovalevskajos progimnazijos Mokytojų

klubu taip pat tyrinėjo pamokų vedimą kitose mokyklos erdvėse. Mokytojos pastebėjo, kaip stimuliuojančiai ir konstruktyviai tai veikia mokinius. Taip pat džiaugėsi atradusios naujas technines priemones pamokai, pavyzdžiui, kad mokyklos koridoriuose yra galimybė rodyti vaizdą per ekraną. Projekto metu mokytojos atkreipė dėmesį, kad įvairių menininkų darbų ekspozicija mokyklos koridoriuose keičiama kas mėnesį ir ją galima kūrybiškai panaudoti pamokoms.

Kurianti praktikė Indrė Kupstienė:

Kiekvienas mokyklos paveikslas, skulptūra, įrašas, ką nors pasakoja. Rekomenduoju supažindinti mokinius su tomis istorijomis ir integruoti į skirtingo ugdymo turinio mokymąsi.

**PRIEMONĖS,
PADEDANČIOS
ORGANIZUOTI
KŪRYBIŠKĄ
MOKYMĄSI MIESTE**

Komandos taisyklių susikūrimas

Prieš išvyką kartu su mokiniais susikurkite svarbiausias buvimo viešoje erdvėje taisykles. Jų neturėtų būti daug – svarbu, kad vaikai atsimintų ir stengtųsi jų laikytis. Grįžus būtų gerai parefleksuoti, kaip jums visiems tai pavyko.

Informacijos tyrinėjimas prieš išvyką

Kuriant praktiškai Miglė Kuolaitė-Jurgelionienė:

Prieš vykstant į kultūros įstaigas, tokias kaip muziejai, – verta pasidomėti kokia tuo metu yra paroda ir kokia jos tema. Rekomenduoju duoti vaikams konkrečias užduotis – susirinkti informaciją apie tai, kas ten vyksta. Tai tinka ir ruošiantis susitikimui su svečiu. Kai buvome pasikvietę į mokyklą žaidimų kūrėją Urtį Šilinską, vaikai įdėjo daug pastangų susirinkti informaciją apie jį ir tai padėjo užduoti kokybiškus ir koncentruotus klausimus, labiau gilintis į temą – vaikų iniciatyvumas buvo ženkliai išaugęs.

Kelionė

Kuriant praktiškai Indrė Kupstienė:

Galima pasinaudoti viešuoju transportu. Jame vesti pamokas neišlipant iš autobuso, o stebėti vaizdus pro langą. Pavyzdžiui, anglų kalbos mokytoja siūlė tokią idėją: stebėti vaizdus pro langą komandomis ir kuo daugiau užrašyti žodžių iš savo kelionės autobusu, ką mokiniai pamatė.

Miglė Kuolaitė-Jurgelionienė:

Vykstant autobusu sutarto objekto link, galima išbandyti bendrystės ugdymo užduotis, pateiktas vokuose. Vaikai vieni kitiems atsakinėja į klausimus, orientuotus į geresnį tarpusavio pažinimą.

Objektai, esantys pakeliui į mokymosi erdvę

Eidami pasirinktos erdvės link, išnaudokite progą panaudoti ugdymo temų mokymuisi pakeliui esančius objektus: pastatus, paminklus, augalus ir t.t.

Kuriant praktiškai Miglė Kuolaitė-Jurgelionienė:

Atvykę į Katedros aikštę, vaikai klausė istorijos mokytojos Svetlanos pasakojimo apie Barbarą Radvilaitę ir Žygimantą Augustą. Pamoka truko iki 20 min., buvo akcentuotos tiek laikmečio mados, tiek istorinis kontekstas ir tai, kad Žaislų muziejus, į kurį vykome, įsikūręs Barbaros Radvilaitės gatvėje. Tai vaikams tarsi „priartino“ anuos laikus prie šių. Mokytoja Svetlana, vedusi istorijos pamoką Katedros aikštėje, taip pat minėjo, kad ši patirtis jai, kaip mokytojai, buvo visai kitokia – naujas girdės amplua privertė pamokos turinį labiau adaptuoti erdvėje, kontekstiškai pažvelgti į gatvių pavadinimų istorinį pagrindimą, labiau aktualizavo dabartį.

Aiški struktūra

Projekto „Tyrinėjimo menas“ kuriantys praktikai naudoja pasiteisinusią aiškią pamokos struktūrą: **pamokos įvadas, pagrindinė dalis, refleksija**, kurią dažnai taiko ir mokymuisi už klasės ribų.

Pamokos įvadas yra skirtas suintriguoti mokinius, iškelti naujus klausimus, įtraukti vaikus į procesą, užmegzti lygius santykius su mokiniais.

Pagrindinė dalis yra kryptingos, pamokos uždaviniams įgyvendinti sukurtos veiklos, kurios leidžia praktiškai tyrinėti, išbandyti naujus dalykus, kurti kartu.

Refleksija – veikla, skirta mokinių ir mokytojų bendro proceso aptarimui ir patirčių įvardijimui. Pastebime, kad mokytojai neretai refleksiją suvokia kaip žinių patikrinimą, todėl būtų svarbu įsigilinti į tikrąją refleksijos reikšmę, prasmę, būdus ir taikyti ją mokymosi procese pagal paskirtį.

PASTABA: Refleksija – daugiasluoksnis aiškinimosi, tyrinėjimo ir įvardijimo „to kas yra“ procesas. Šios veiklos metu gilinamasi į vidinius procesus, kuriams tarpusavio ryšiai ir prasmės, gaunamos įžvalgos apie skirtingus svarbius vidinius ir išorinius įvykius. Šio proceso metu sąmoningiau suvokiame save ir/arba išorinį pasaulį, tuo būdu refleksija didina mūsų žinojimą, stimuliuoja asmeninį augimą ir/arba profesinį tobulėjimą. (Pagal Holding the space: Facilitating reflection and inner readiness for learning, 2016).

Kūrybiškumo metodai

Norėdami geriau organizuoti mokymosi procesą ir žinių įtvirtinimą, pasitelkite praktines veiklas, grįstas įvairiomis kūrybos formomis ir priemonėmis: **piešimas, eiliavimas, judesys, istorijų kūrimas, foto ar video turinio kūrimas, instaliacijų konstravimas, repavimas, žaidimas, jauslių panaudojimas ir t.t.**

Kuriant praktiškai Saulė Norkutė:

Biologijos mokytoja Naujosios Vilnios gamtininkų stotyje miške papasakojo apie kerpes ir samanas ir čia pat kartu su vaikais ieškojo skirtingų rūšių pavyzdžių. Išdėdžiusi temą, skyrė užduotis poromis – sukurti **interview** su samana ir kerpe. Kūrybiška mokymosi užduotis leido ne tik pakartoti ir panaudoti pamokoje išgirstą informaciją, bet ir buvo labai įtraukianti ir nuotaikinga.

Kuriant praktiškai Austėja Tavoraitė:

Parodos kuratorė trumpai pristatė Emilijos Škarnulytės parodą „Švytintys kambariai“ Radvilų rūmuose. Tikslingai ėjome būtent į šią parodą, kurios temos labai

glaudžiai siejasi su Mokinių tyrinėjimo projekto klasės fizikos pamokos temomis: mokslas, šviesa, branduolinė reakcija. Apžiūrėję parodą, mokiniai, suskirstyti grupėmis, gavo klausimus, pagal kuriuos turėjo **sukurti ir įrašyti audio gidą**, kuris padėtų žmogui, atėjusiam iš gatvės, daugiau sužinoti apie parodą, menininkę, meno kūrinius ir pagrindinę instaliacijos idėją. Vėliau šiuos audio gidus išklauseme kartu su mokiniais ir bendrai aptarėme. Dauguma mokinių pastebėjo, kad įdomiausia buvo klausytis tų pasakojimų, kuriuose buvo išsakyta ir asmeninė nuomonė, įžvalgos, tekstas šmaikštus ir nenuobodus, o ne tų įrašų, kuriuose informacija tiesiog sausiai atpasakota iš rastų informacinių lankstinukų.

Kuriant praktiškai Miglė Kuolaitė-Jurgelionienė Žaislų muziejuje vaikams skyrė užduotį nufotografuoti labiausiai patikusį žaislą/žaidimą ir vieną labiausiai į akis kritusią, įmanomą įgyvendinti idėją būsimam stalo žaidimui. Nuotraukas ir pasirinkimus aptarė kitame susitikime.

Kuriant praktiškai Saulė Norkutė:

Energetikos ir elektros muziejuje, prieš pasakodama vaikams apie energijos

veikimo modelius, geografijos mokytoja skyrė mokiniams praktinę užduotį: pagal instrukcijas pasigaminti vėjo malūnėlį. Vaikai pamatė, kokių principu veikia energija, ir tuomet mokytoja juos nuvedė prie muziejaus eksponatų – turbinų. Vėliau, apžiūrėję kitą ekspoziciją apie energijos šaltinius ir namų apyvokos prietaisus, gavo užduotį: išsirinkti prietaisą ir jį suvaidinti.

Darbas komandomis

Mokymasis kitose erdvėse, kur nėra įprasto suolų išdėstymo, itin patogus darbiui įvairaus dydžio komandomis. Naudokite šį metodą stiprinti bendradarbiavimo kompetencijas, megzti įvairius tarpusavio ryšius, gerinti klasės atmosferą.

Kuriant praktiškai

Miglė Kuolaitė-Jurgelionienė:

Labai svarbu atliekant komandines užduotis leisti iniciatyvą prisiimti vis kitiems vaikams. Kartais verta skirti moderatoriaus vaidmenį, kad nebūtų juo vienas ir tas pats aktyvus vaikas – tai yra būdas pasireikšti tyliesiems vaikams.

KŪRĖJŲ REKOMENDACIJOS MOKYTOJAMS

Kuriantys praktikai, dirbę „Tyrinėjimo mene“ su Mokytojų klubu, pastebėjo, kad mokytojai, kryptingai keliaudami kartu į kultūrinės organizacijas ir bendradarbiaudami ieškant kūrybiškų įtraukiančių mokymosi būdų erdvėse, įgavo žymiai daugiau pasitikėjimo tas patirtis ir žinias panaudoti dirbant su mokiniais.

Kūrianti praktikė Austėja Tavoraitė:

Mokytojų teigimu, ir vaikai, ir jos pačios visiškai kitaip atsiskleidė kitose erdvėse. Anot jų, naujos erdvės išlaisvina, nuima stresą, o tada žymiai drąsiau ir būti kūrybingam. Mokytojos dalijosi, kad kuo daugiau skirtingų erdvių pamatai, patiri, išbandai, tuo laisvesnis tampa ir drąsiau imi kurti, eksperimentuoti.

Erdvių tyrinėjimas kartu su kolegomis kaip nuosekli praktika

Kurianti praktikė Eglė Nedzinskaitė:

Matydama, kokį teigiamą poveikį Mokytojų klubui daro išėjimas už mokyklos ribų ir žongliravimas tarp tokių vaidmenų kaip „aš – mokytoja“, „aš – žmogus“, „aš – tyrinėtoja“, rekomenduočiau mokytojams privalomai porą valandų per savaitę grupelėmis aplankyti kultūrinę, mokslo erdvę. Su Mokytojų klubo mokytojais kalbėjome, kad labai skiriasi, kai į erdvę ateini kaip lankytojas (pažiūrėti renginio, paklausti koncerto ar pan.) ir visai kitas dalykas – susitikti su ten dirbančiais žmonėmis ir pakalbėti, kuo vieni kitiems galime būti naudingi.

Palankios aplinkybės tyrinėti ir pasiruošti

Kuriantis praktikas Povilas Šimelionis:

Mokymasis bet kokiose miesto erdvėse duoda neįtikėtiną naudą pačių mokytojų atsipalaidavimui ir kūrybingumui. Susitikimas su naujais žmonėmis mokytojams irgi yra labai naudingas, visgi rekomen-

duočiau susitikimus irgi organizuoti ne mokykloje, nes joje mokytojai lieka viena koja nebaigtuose darbuose ir rūpesčiuose. Labai tinkamas ruošimuisi kūrybingoms pamokoms ar mokymuisi kitose erdvėse darbo laikas yra mokinių atostogos.

Nuoseklumas

Kurianti praktikė Indrė Kupstienė:

Pirmiausia rekomenduočiau tirti ir pažinti savo aplinką. Bandyti vesti pamokas ne klasėje: mokyklos koridoriuje, mokyklos valgykloje, sporto salėje (ne fizinį ugdymą), mokyklos kieme. Vėliau žvelgti toliau – į savo rajoną, kokie aplink parkai, poilsio erdvės, kur rajono biblioteka, bendradarbiauti su ja. Pakviesti į svečius ar patiems keliauti. O vėliau į savo pamokų planus įtraukti ir tolimesnius miesto objektus.

Integruotų pamokų dirbtuvės

Kurianti praktikė Indrė Kupstienė rekomenduoja praktikuoti kurti integruotas pamokas, kurios praverstų mokymuisi ir kitose erdvėse:

Siūlau savarankiškai susiorganizuoti integruotų pamokų dirbtuves. Susiburti mokytojams į komandas, išsitraukti ugdymo užduotis. Tai gali būti ugdymo turinio tema (vienai komandai bent dvi), kompetencija (kritinis mąstymas, kūrybingumas ir t. t.) ar jos aspektas (vaizduotė, bendradarbiavimas, smalsumas, atkaklumas ir t. t.), raiškos forma ar priemonė (t. y. sukurti pamoką, panaudojant garsą, vaizdą, judesį, kūrybos formą ir t. t.) Mokytojai turėtų čia ir dabar sukurti tokių pamokų modelius, kuriuos vėliau praktiškai išbandytų ir galėtų pasidalinti patirtimi. Mokytojai akcentavo, kad tokios intensyvios kūrybinės dirbtuvės sutaupyty laiką, išeitum iš jų jau su konkrečiai paruošta pamoka, numatytu laiku ir parinktais kolegomis. Nebereiktų papildomo laiko ruoštis po darbo pamokoms.

Kurianti praktikė Indrė Gėlė Brogienė:

Kuriant integruotų pamokų planą siūlau jungti net ir iš pažiūros nesujungiamus dėtstomus dalykus ar pamokų temas. Ieškant integracijai bendrų temų nebūtina, kad jos sutaptų, svarbu rasti jungtį, kuri papildo ar pratęsia vienos pamokos turinį su kita.

Galimybių mokymuisi už mokyklos ribų sudarymas

Kurianti praktikė Eglė Nedzinskaitė:

Pasikartojanti opi problema, kuri priklauso nuo mokyklos administracijos, – galimybių mokytis už mokyklos ribų sudarymas. Mokyklos galbūt turėtų teikti savivaldybei ataskaitas, kaip gerina šias sąlygas, ko imasi, kad mokytojams nereiktų pavaduoti vieniems kitų ar sukeisti pamokas, kad galėtų nueiti su vaikais į muziejus, kitas kultūrinės, mokslo erdves. Savivaldybė taip pat galėtų įpareigoti ar bent pakviesti kultūros organizacijas (neabejoju, kad visos sutiktų) skirti porą valandų per savaitę mokytojams ir bendrų interesų paieškoms. Tos pora valandų TURI BŪTI ĮTRAUKTOS Į MOKYTOJŲ DARBO KRŪVJ. Mokytojos pirma pačios turi pasijusti kūrybingos ir galinčios, kad perduotų tai vaikams.

**Bendradarbiaujant su EDU Vilnius ir
Vilniaus miesto savivaldybe Programoje
„Tyrinėjimo menas: mokomės ben-
druomenėje“ 2021-2022 mokslo metais
dalyvavusios mokyklos ir kūrėjai:**

Vilniaus Petro Vileišio progimnazija – Vilma Raubaitė (aktorė ir režisierė) ir Indrė Gėlė Brogienė (dizainerė, edukatorė);

Vilniaus Sofijos Kovalevskajos progimnazija – Miglė Kuolaitė-Jurgelionienė (vizualaus meno edukatorė) ir Indrė Kupstienė (grafikos dizainerė, galerininkė, veiklų koordinatorė);

Vilniaus Simono Stanevičiaus progimnazija – Saulė Norkutė (įvietinto teatro dramaturgė, režisierė) ir Austėja Tavoraitė (fotografė, vizualaus meno kūrėja);

Vilniaus „Žaros“ gimnazija – Saulė Norkutė (įvietinto teatro dramaturgė, režisierė) ir Eglė Nedzinskaitė (vizualaus meno edukatorė);

Vilniau „Žemynos“ gimnazija – Giedrė Giedraitytė (aktorė) ir Povilas Šimelionis (mokslininkas);

Vilniaus Žirmūnų gimnazija – Eimantas Bareikis (aktorius) ir Austėja Tavoraitė (fotografė, vizualaus meno kūrėja).

Leidinyje panaudotos nuotraukos iš „Tyrinėjimo menas“ programos 2021-2022 mokslo metų dalyvių asmeninių archyvų.

Kiti KŪRYBINIŲ JUNGČIŲ programų patirtimi paremti metodiniai leidiniai, kuriuos galite rasti internetiniame puslapyje www.kurybinesjungtys.lt:

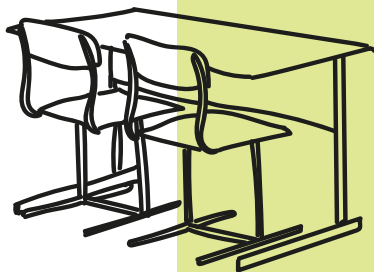
„RYSIO KŪRIMAS. Gerosios nuotolinio darbo praktikos dirbant su vaikais ir jaunimu“ (2021).

„Atsiverti naujai auditorijai, taikant dizaino modelį“ (2021).

„TYRINĖJIMO MENAS VILNIUJE. Rekomendacijos ugdantiems pentokus“ (2021).

KŪRYBINĖS
JUNGTYS

Vilnius
2022